Data-assimilaatio kitkamallissa

Tom Gustafsson

5. syyskuuta 2012

- Lähtökohtana: Onnistuuko huonosti tunnettujen parametrien ennustaminen elastisesta kitkamallista *data-assimilaation* tarjoamien keinojen avulla?

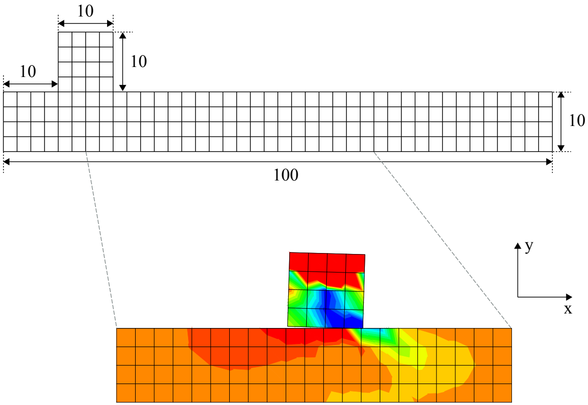

Malli, 2D

- Alkutila: Painin, laatta
- Reunaehdot

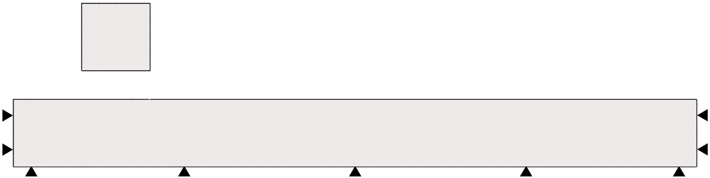

- Abaqus/Standard 6.12-1, simulaatiot CSC:n koneella

Simulaation vaiheet

- Vaihe 1: 5 kN voima

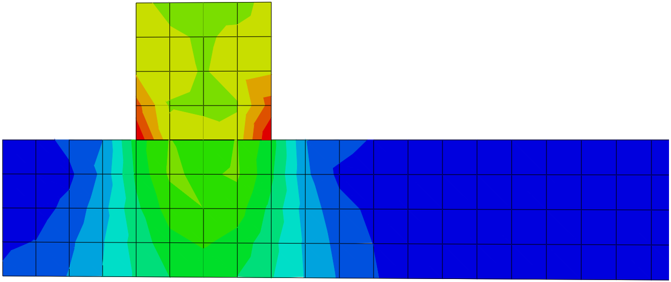

- Vaihe 2: Yläreunan siirto 70 cm oikealle

Simulaation vaiheet: Yläreunan siirtymä

- Siirto reunaehdolla, ns. "hidas siirtymä"

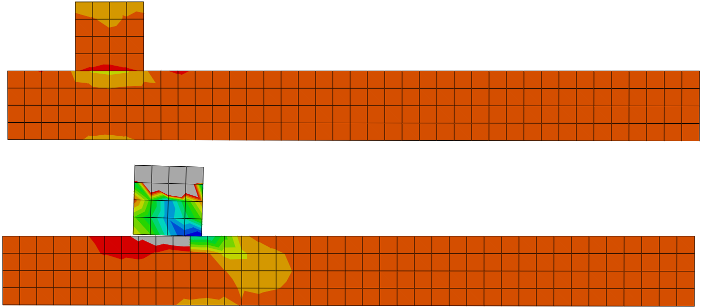

Simulaation vaiheet: Yläreunan siirtymä 2

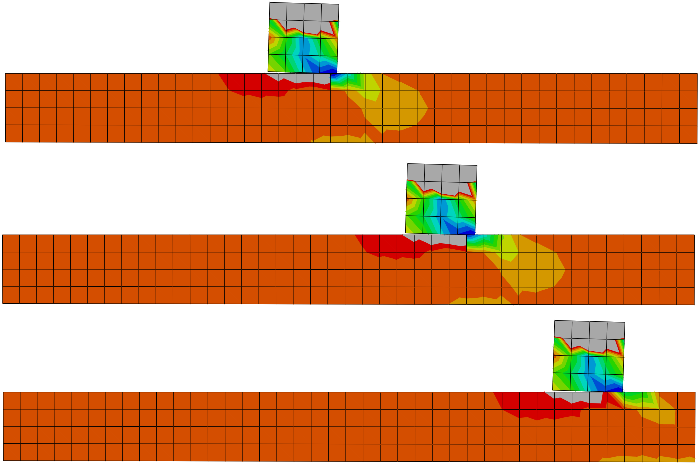

Inversio-ongelma

- Pyritään estimoimaan kitkakerroin μ
- Etukäteistietona x-suuntaiset jännitykset mittapisteissä ($\sim$ venymäliuskamittaus)

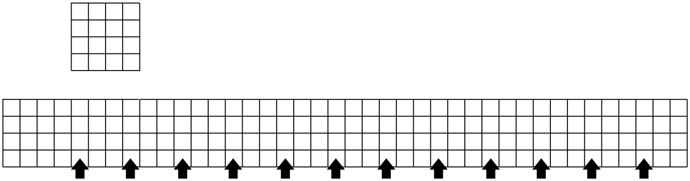

Ennen kuin jatketaan

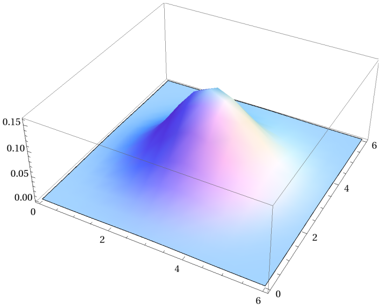

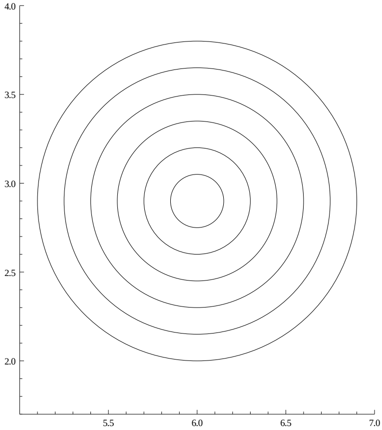

Ennen kuin jatketaan 2

- Useampiulotteisen normaalijakauman karakterisoi kovarianssimatriisi $\boldsymbol{\Sigma}$
- $\mathcal{N}_k(\boldsymbol{\mu}_0, \boldsymbol{\Sigma})$, jossa $\boldsymbol{\Sigma} \in \mathbb{R}^{k \times k}$
- Neliömatriisi, diagonaalilla varianssit eri dimensioissa
- Muut alkiot kertovat dimensioiden välisen kovarianssin

Data-assimilaatio

- Pohjimmiltaan havaintojen ja mallin tuotaman informaation yhteensulauttamista
- Perinteisiä sovelluskohteita: Säähavaintomallit, valtamerimallit
- Data-assimilaation menetelmiä
  - 3DVar, 4DVar
  - Kalman Filter, Extended-, Ensemble-, ...
  - ...
- Tässä työssä *Ensemble Kalman Filter*, eli EnKF

Data-assimilaatio, yleistä

- Systeemin (todellinen) tila $\psi^t \in \mathbb{R}^N$
- Mittaus $\boldsymbol{d} \in \mathbb{R}^M$
  - Ei tarkka
  - Suhde tilaan $\boldsymbol{d} = \mathbf{M}\psi^t + \epsilon$
  - Mittamatriisi $\mathbf{M} \in \mathbb{R}^{M \times N}$
  - Virhe $\epsilon \sim \mathcal{N}_M(0, \mathbf{\Sigma})$
  - Kovarianssimatriisi $\mathbf{\Sigma} \in \mathbb{R}^{M \times M}$
- Ennustettu tila $\psi^f \in \mathbb{R}^N$
  - Aluksi esim. mittauksien perusteella

Data-assimilaatio, yleistä 2

- Todellinen tila ψ^t muuttuu ajan kuluessa
- Systeemin malli
$$\dot{\psi} = \boldsymbol{G}(\psi, t)$$
- Aikakehitys:
$$\psi^f_{t+\Delta t} = \psi^f_t + \int_t^{t+\Delta t} \boldsymbol{G}(\psi, t)\,\mathrm{d}t$$
  - Malli epätäydellinen, eli ennusteen virhe kasvaa aikakehitettäessä
  - Virheen kasvua kuvaa kovarianssimatriisi $\mathbf{Q}$

Data-assimilaatio, esimerkki

$$N = M = 2,\ \mathbf{M} = \mathbf{I},\ \mathbf{\Sigma} = \sigma \mathbf{I}$$

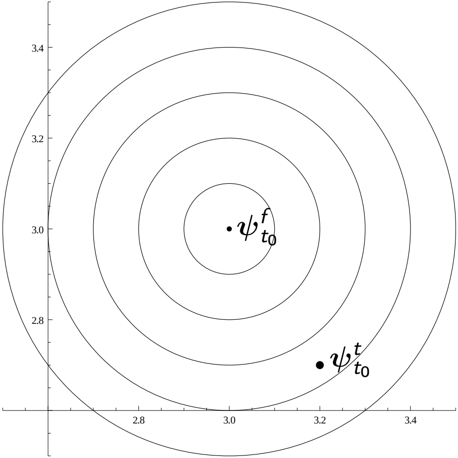

Data-assimilaatio, esimerkki 2

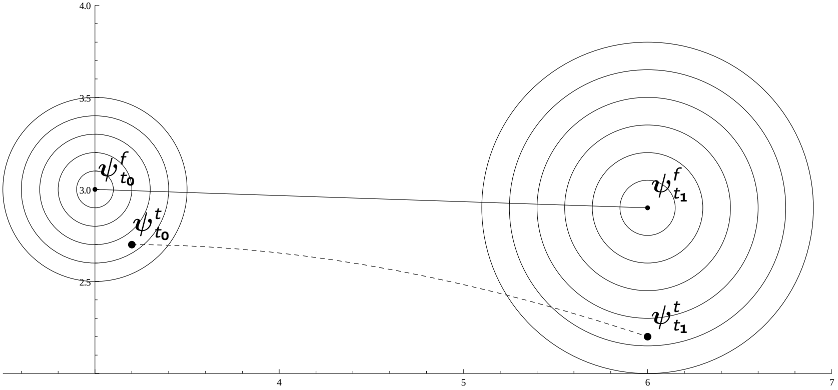

Data-assimilaatio, yleistä 3

- Tulkitaan normaalijakauma todennäköisyystiheysfunktiona $f(\psi, t)$
- Tällöin f:n aikakehitystä kuvaa *Fokker-Planck -yhtälö*

$$\frac{\partial f}{\partial t} + \sum_{i=1}^{N} \frac{\partial \left(G_i f \right)}{\partial \psi_i} = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^{N} \sum_{j=1}^{N} \frac{\partial^2 \left(Q_{ij} f \right)}{\partial \psi_i \partial \psi_j}$$

- Yleinen tapaus ei ratkea analyyttisesti $\rightarrow$ EnKF

Ensemble Kalman Filter

- Idea: Otetaan *n*-kappaletta realisaatioita alkutilan normaalijakaumasta ($\Rightarrow$ kokoelma)
- Aikakehitetään näin saadun *kokoelman* jokaista tilaa erikseen operaattorin $\boldsymbol{G}$ avulla
- Tällöin ennusteen kovarianssimatriisia voidaan approksimoida lausekkeella

$$\boldsymbol{\Sigma} \approx \frac{1}{n-1} \sum_{j=1}^{n} \left(\psi_j^f - \overline{\psi^f} \right) \left(\psi_j^f - \overline{\psi^f} \right)^{\mathrm{T}}$$

Ensemble Kalman Filter, esimerkki

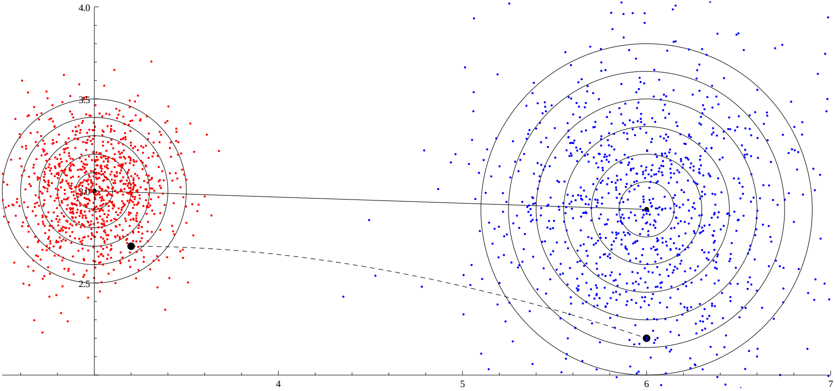

Ensemble Kalman Filter, esimerkki jatkuu

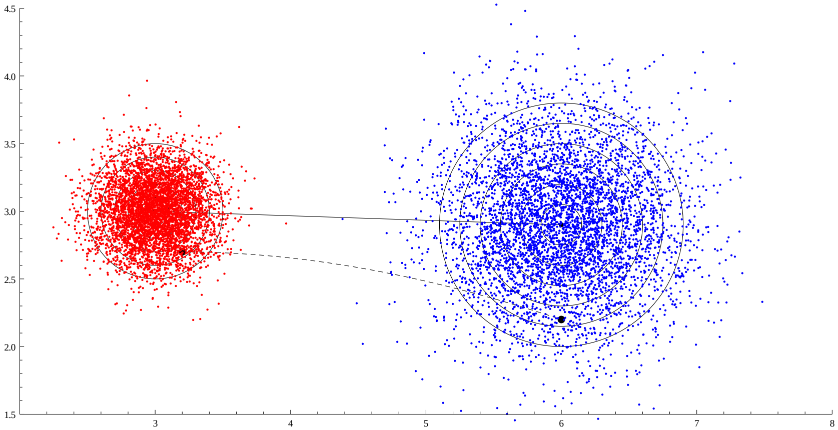

Ensemble Kalman Filter, analyysiongelma

- Tyypillisesti systeemistä saadaan mittadataa mittahetkillä $t_1, t_2, t_3, \ldots$
- Analyysiongelma: *Miten yhdistää optimaalisesti mallin ennuste* ψ^f *ja uusi mittaus* $\boldsymbol{d}$*?*

Ensemble Kalman Filter, analyysiongelma 2

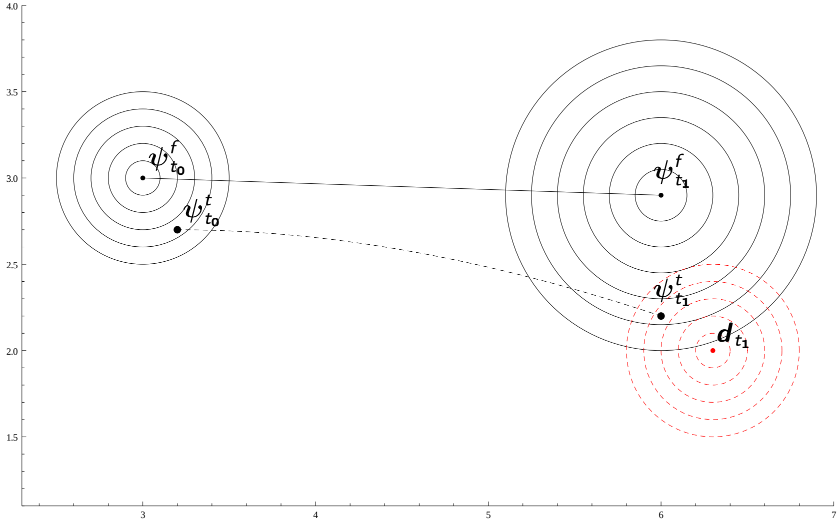

Ensemble Kalman Filter, analyysiongelma 3

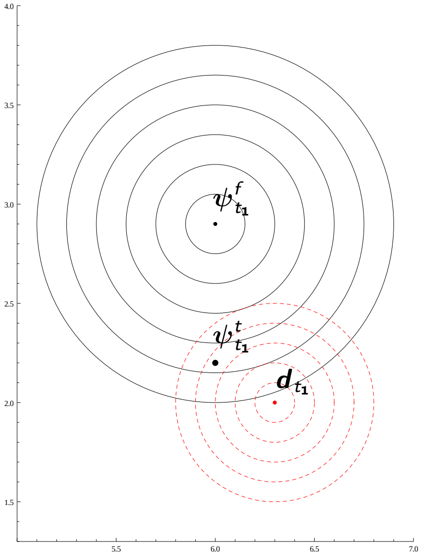

Ensemble Kalman Filter, analyysiongelman ratkaisu

- *Analysoitu tila* $\psi^a = \psi^f + K\left(\boldsymbol{d} - \psi^f\right)$
  - Jos varianssit samat, $K = \frac{1}{2}$
  - Tässä tapauksessa

$$K = \frac{\sigma_\psi}{\sigma_\psi + \sigma_{\boldsymbol{d}}}$$

  - Yleisesti

$$\mathbf{K} = \mathbf{\Sigma}_\psi \left(\mathbf{\Sigma}_\psi + \mathbf{\Sigma}_d\right)^{-1}$$

Ensemble Kalman Filter, analyysiongelman ratkaisu

- *Analysoitu tila* $\psi^a = \psi^f + K\left(\boldsymbol{d} - \psi^f\right)$
    - Jos varianssit samat, $K = \frac{1}{2}$
    - Tässä tapauksessa
    $$K = \frac{\sigma_\psi}{\sigma_\psi + \sigma_d}$$
    - Yleisesti
    $$\mathbf{K} = \boldsymbol{\Sigma}_\psi \left(\boldsymbol{\Sigma}_\psi + \boldsymbol{\Sigma}_d\right)^{-1}$$
- Jos lisätään vielä mahdollisuus $N > M$, niin

$$\psi^a = \psi^f + \boldsymbol{\Sigma}_\psi \mathbf{M}^{\mathrm{T}} \left(\boldsymbol{\Sigma}_d + \mathbf{M}\boldsymbol{\Sigma}_\psi \mathbf{M}^{\mathrm{T}}\right)^{-1} \left(\boldsymbol{d} - \mathbf{M}\psi^f\right)$$

Ensemble Kalman Filter, parametrien estimointi

- Nyt malli on

$$\dot{\psi} = \boldsymbol{G}(\psi, t; \boldsymbol{\alpha})$$

- Käytännössä jatketaan tilaa parametreilla $\boldsymbol{\alpha}$

$$\hat{\psi}^f = \left(\psi^f,\ \boldsymbol{\alpha}\right)^{\mathrm{T}}$$

- Karsitaan lisätyt parametrit vertailuista mitattujen arvojen kanssa muokkaamalla mittamatriisia
- $\rightarrow$ Estimoitavat parametrit loksahtavat kohdalleen ratkaistaessa analyysiongelma

Ensemble Kalman Filter, yhteenveto

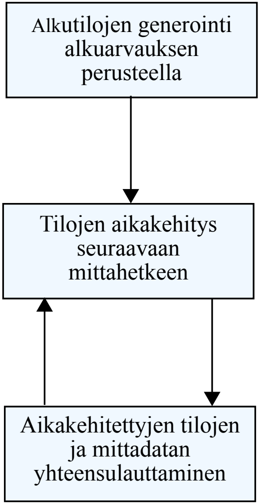

Takaisin ongelmaan

- Malli

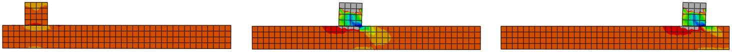

- Estimoitava parametri μ
- Määritellään tilaksi

$$\psi = (\sigma_x^1, \sigma_x^2, \sigma_x^3, \ldots, \sigma_x^N, \mu)^{\mathrm{T}}$$

- Alussa ei kosketusta $\Rightarrow$ jännitykset nollia
- Alkutilan määrää ainoastaan siis μ_0

Takaisin ongelmaan 2

- Tarvitaan
  - Alkuarvaus $\mu_0 = 0{,}6$
  - Alkuarvauksen virhe $\sigma_0 = 0{,}1$
  - Kokoelman koko $n = 200$
  - Alkukokoelma jakaumasta $\mathcal{N}(\mu_0, \sigma_0^2)$
- Alkukokoelman yksittäinen tila on siis muotoa

$$\psi_j = (\underbrace{0, 0, \ldots, 0, 0,}_{N \text{ kpl}} \mu_0 + \epsilon)^{\mathrm{T}}, \ j = 1, \ldots, n$$

- Mitta"hetket": Yläreunan siirtymät $\Delta x = 7, 14, 21, \ldots, 70$
- Mittadata synteettisesti

Synteettisen mittadatan generointi

- Minimoidaan inversiorikosta $\longrightarrow$ mittadata tiheämmästä verkosta

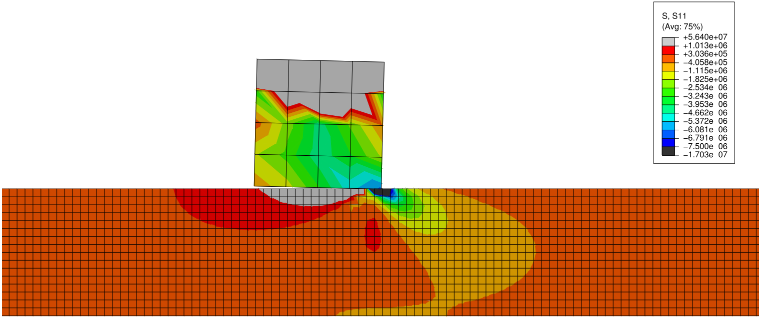

- Miten verrata tiheämmän ja harvemman verkon antamia jännityksiä?

Synteettisen mittadatan generointi 2

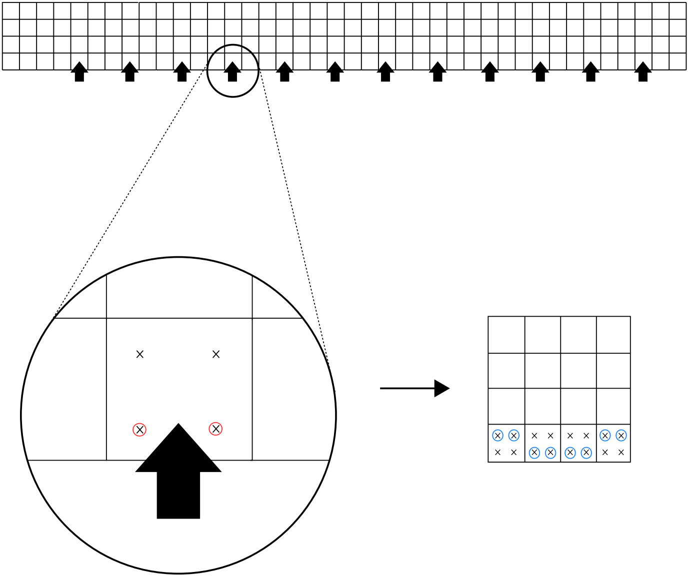

Tuloksia, $Q = 0$

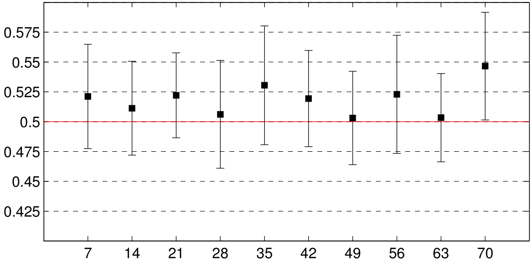

$n = 20$

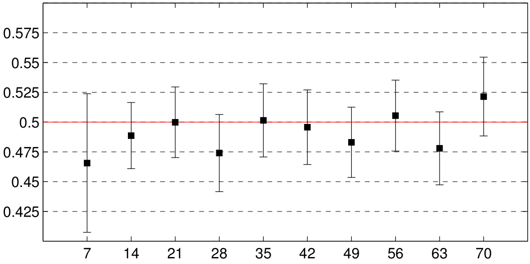

$n = 200$

Tuloksia, mallivirheen vaikutus, $n = 200$

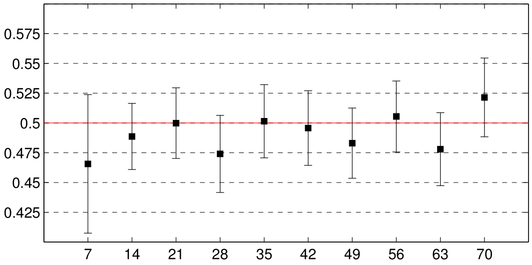

$\mathbf{Q} = \mathbf{0}$

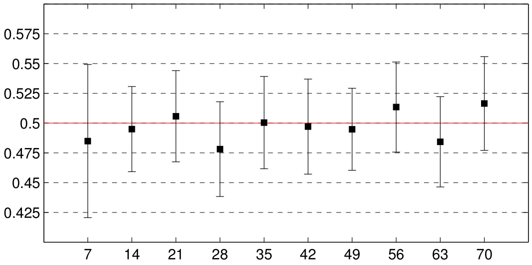

$\mathbf{Q} = \mathbf{I}\sigma$

Kokoelman koon vaikutus, keskiarvo

Punainen: $\Delta x = 70$, sininen: $\Delta x = 42$, vihreä: $\Delta x = 14$

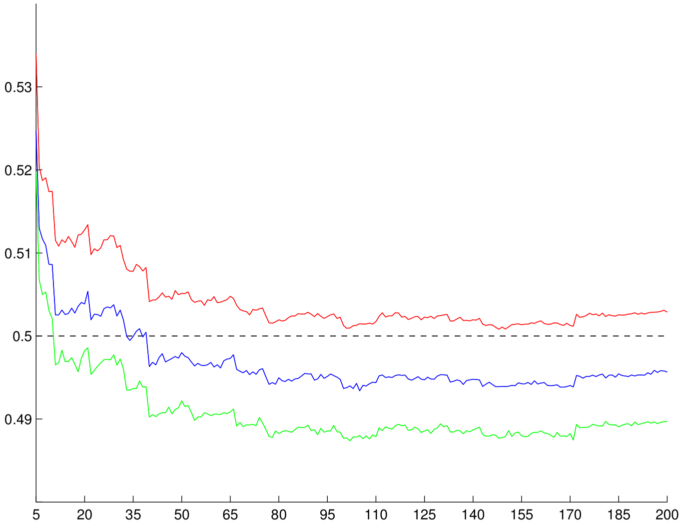

Kokoelman hajonta

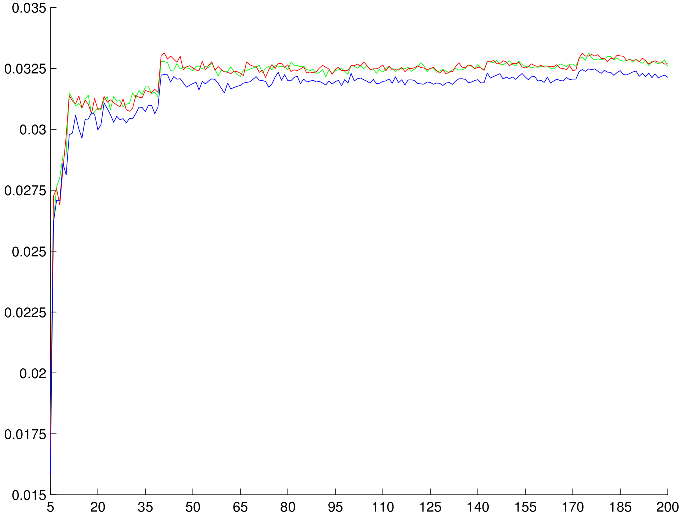

Peräkkäisten analyysien varianssi

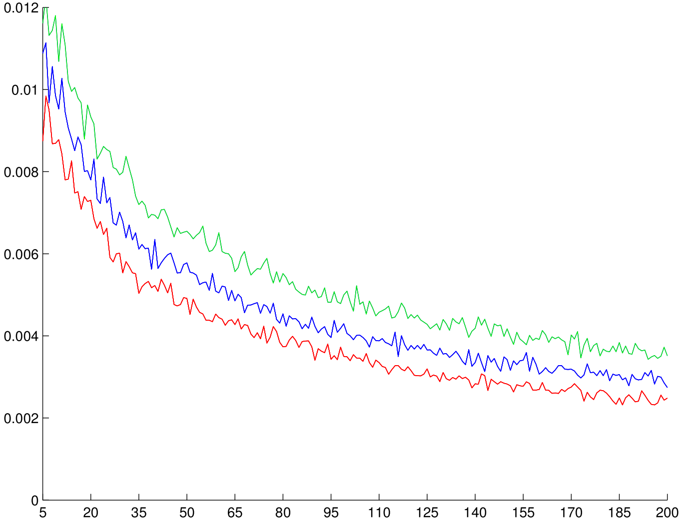

Kysymyksiä?